

INKLUDERINGSSKOLEN

Et utviklingsprosjekt om klinisk menneskerettighetsarbeid

Et samarbeidsprosjekt mellom PVT og RiT

Samarbeidet mellom forfatterne startet i 2005 da 3 leger, alle asylsøkere bosatt på Sandmoen mottak, henvendte seg RiT og meldte bekymring for barna; Sandmoen var ikke en god oppbevaringsplass for barn, hverken for barn eller voksne. Dette ledet oss ut i en studie og intervjuundersøkelse av sammenhenger mellom svikt i menneskerettigheter som årsak og utslag i mental helse som virkning. Rapporten fra undersøkelsen kalte vi **UDI-Arkipelet**. Den ble lagt fram på konferanse om Ytringsfrihet 18.08.2006.

En av erfaringene fra arbeidet med UDI-Arkipelet var at kvinner utsettes for andre forfølgelsesmønstre enn menn, jf. årets fredspris. Dette ledet oss inn på et nytt prosjekt; **Kvinner og jenter, menneskerettigheter og mental, medisinsk og fysisk helse**. Første delrapporten, **Alltid Redd**, ble lagt fram 17.06.09. I alt ble noe over 80 kvinner intervjuet etter samme skjema og 8 delrapporter lagt fram.

RiT, Rådgivningsgruppa i Trondheim, er en liten menneskerettighetsorganisasjon som spesielt arbeider med rettighetene til flyktninger, asylsøkere og innvandrere. Vi ser ikke menneskerettigheter først og fremst som et juridisk fag, knyttet til den dømmende makt, med oppmerksomheten på den som krenker, men heller som et helse- og sosialfag, med oppmerksomheten rettet mot den eller de som erfarer menneskerettighetssvikt, knyttet til oppgavene å pleie, helbrede, forebygge og styrke.

Vårt fremste og overordnede referansedokument er Verdenserklæringen om menneskerettighetene. Denne er kunngjort som «*a common standard of achievement*». Verdenserklæringen er ikke først og fremst en straffelov. Den er en moralsk og demokratisk standard. Den er en rettesnor å leve etter. Jf. artikkel 1, andre setning: «*De (alle mennesker) er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd.*»

Snøballkvinnene, et begrep, en erkjennelse. I sin tid snakket vi om *Løsunger* eller *Lausunger*, unger som ikke hadde far. Hva med kvinner som ingen mann har ansvar for? «Hva mener du med *løse kvinner*?» spurte Kjell Olav. Han likte ikke uttrykket. «Jo, du skjønner det, at ei jente som er støtt ut av familie og lokalsamfunn, har ikke en snøballs sjanse til å etablere seg på verdig vis.» «Da skal du kalle dem **Snøballkvinner**» sa Kjell Olav. Fenomenet å være utstøtt.

I det videre arbeidet tok vi i bruk begreper fra helsesektoren. Vi snakket om **menneskerettslig helse**. Vi tegnet menneskerettslige profiler og gjorde menneskerettslige anamneser.

Torturkonvensjonens artikkel 3.2 bruker uttrykket: «... om det i den stat det gjelder finnes et gjennomført mønster for grove, åpenbare eller omfattende brudd på menneskerettigheter». Jf. årets fredspris til Denis Mukwege og Nadia Murad. Det de beretter, er en serie med epidemier, smittsomme, med høy dødelighet og ellers ødeleggende for både individ og samfunn. De er som kreftsvulster på samfunns kroppen.

RiT ser det som en oppgave å avdekke og påpeke slike mønstre, å være et kontor for menneskerettslig folkehelse. Desverre er det sterke krefter som setter lite pris på våre varslar. Jf. trendordet «*innstramminger*».

I årets freds- og menneskerettighetsdager rapporterer vi om to slike mønstre.

Det første mønsteret kaller vi:

Menneskerettigheter versus innvandringspolitiske hensyn

Ondskapens banalitet – en spiral om moral

Her følger vi utviklingen av en ond spiral. Dessverre er det klima for slike, også i Norge. Håpet er at kjennskap til mekanismen kan gjøre det lettere å forebygge.

Det andre mønsteret kaller vi:

Civiliter Morteuus – Sivilt død

Her kjenner vi bl.a. igjen Snøballkvinnen. Det er mange som henne, fridd for menneskeverd og menneskerettigheter. Jf. en mekanisme som beskrives i forbindelse med årets fredspris; Når landsbyens kvinner blir skjendet, går landsbysamfunnet i oppløsning, fordi mennene ikke vil akseptere skjendede kvinner.

PVT, Pakistansk Velferdsforening Trøndelag, initiativ Rabia Sadiq Khan, oktober 2017.

Problemstillingen som ble presentert for RiT var:

- *at det er mange pakistanske familier i Trøndelag*
- *hvor fedrene er på jobb og mødrene er hjemmeværende med små barn*
- *at mødrene gjennomgående har høy utdanning*
- *og svake ferdigheter i norsk*

Det medfører:

- *at god utdanning blir liggende brakk,*
- *mens mangelen på norskferdigheter går i arv,*
- *at ungene havner på engelskspråklig skole,*
- *og at mangelen på norsk språk og sosial og faglig kontakt kan bli et problem,*

Av konkrete tiltak PVT initierte, kan nevnes:

- *utvikling av organisasjonen*
- *kontakter med administrasjon og politikere*
- *samarbeid med det organiserte cricket-miljøet i Trøndelag*
- *kontakt og samarbeid med RiT*
- *sosiale begivenheter*

Videre:

- mellom 15 og 20 kvinner har brakt på bordet faglige vitnemål og diplomer. Noen måtte reise til Pakistan for å bringe dette i orden. Dokumentene ble så sendt NOKUT for godkjenning av kvalifikasjoner,
- kontakter er opprettet med bl.a. NAV.

Videre:

- 20 barn er overført til norsk skole eller barnehage
- Kontakt er opprettet med Trondheim kommunes fagenhet for oppvekst og utdanning med ønske om å prøve ut RiTs inkluderingsmodell «Alle skal med!»
 - Barnas inkludering i klassen
 - Foreldrenes inkludering i foreldresamarbeidet
- og familiens inkludering i nabofellesskapet

Videre:

- at RiT organiserer undervisning i norsk- og samfunnskunnskap etter språkkafe-modell, med frivillige lærere
- og at RiTs lokaler har fungert som kontor, hovedkvarter og operasjonssentral.

For RiT er dette prosjektet, som vi kaller «*Inkluderingskolen*», utfordrende og meget interessant. I vårt arbeid med asylsaker har vi, med referanse til *Verdenserklæringen om Menneskerettighetene*, lært:

- å tegne menneskerettslige profiler
- å gjøre menneskerettslige anamneser
- å stille menneskerettslige diagnoser

Det PVT nå utfordrer oss på, er å foreskrive det Verdenserklæringen kunngjør som sin målsetning, nemlig **å pleie menneskerettslig helse, og å behandle alvorlig menneskerettighetssvikt.**

Vår hovedidé er **inkludering**. Den er bevisstgjort av arbeidet med begrep som *Snøballkvinner* og *Sivilt døde*. Å bli utstøtt eller ekskludert innebærer kollaps av menneskerettigheter. Menneskeverd og menneskerettigheter er kvaliteter knyttet til relasjoner og fellesskap mellom mennesker. Det du mangler av menneskeverd og menneskerettigheter er å finne i tilhørighet til en god kombinasjon av fellesskap. Derfor vår betoning av inkludering som metode, inkludering i gode fellesskap, hvor likeverd og demokrati praktiseres, i samsvar med over siterte Verdenserklæringens artikkel 1, andre setning:

De er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd.

Derfor også slagordet: «*Alle skal med!*» Fordi alternativet som bys den som ikke er med, som står utenfor, ofte ikke er verdig.

Vår enkle modell eller prosedyre er ved bruk av faddere. For eksempel:

Situasjon Ny, fremmedspråklig elev i klassen.
Han/hun skal ønskes velkommen, introduseres til og
Inkluderes i klassemiljøet og det ytre miljøet.

1. **trinn** Høytidelig velkommen og presentasjon i klassen
2. **trinn** 2 faddere utnevnes med konkrete oppgaver i veiledning og sosialisering
3. **trinn** er en innvielsesfase som avslutter med
4. **trinn** et sosialt evenement med høytidelig opptak i fellesskapet

Modellen er anvendbar for mange aktuelle fellesskap:

- foreldresamarbeid på skolen
- nabofellesskap, klubber og organisasjoner i lokalsamfunnet
- samfunnsfellesskap og politikk

Entreprenøren. Tilbake til 80-tallet, en rapport fra Harald Aspen ved Sosialantropologisk Institutt om innvandremiljøer i Trondheim. Ett miljø pekte seg ut, tamilene. Én mann ble tilskrevet ære for dette, Ravi. Ravi var mannen som utgjorde en forskjell. Han ble omtalt som *entreprenør* for utviklingen av det tamilske miljøet.

Rabia Sadiq Khan er en kvinne som gjentatt har gått inn i entreprenørens rolle. I 2005, som asylsøker på Sandmoen, etablerte hun egen tjeneste for helseovervåkning og omsorg, spesielt for kvinnene på mottaket. Hun var sentral i de nevnte prosjektene RiT gjennomførte i årene 2005 - 2010, om «*UDI-Arkipelet*» og «*Kvinner og Jenter, ...*». Det var i den forbindelse vi lanserte begrepet «*klinisk menneskerettighetsarbeid*».

Utvikling:

Pakistansk Velferdsforening Trøndelag. Organisasjonen har en formidabel vekst, ikke bare pakistanere. Kvinner, mest kvinner, fra andre land er i flertall. For øyeblikket har PVT mer enn 300 medlemmer, fra 35 forskjellige opprinnelsesland. De fleste bor i Trondheim, men også Melhus, Malvik, Stjørdal og andre kommuner er representerte. En stor overvekt av kvinner og barn. Med generelle ønsker om likeverd og inkludering og tilpasning til norsk samfunn. Med konkrete og umiddelbare behov for helserådgivning og sosial inkludering.

Med bruk av PVTs egne krefter er under etablering:

- Helserådgivning for kvinner og barn,
- Kurs i engelsk på 2 nivå:
 - For IELTS-testing
 - Og elementær engelsk
- Kurs i data på 2 nivå:
 - Det helt elementære for de som mangler skolebakgrunn
 - Og til hjelp for de som har skolebakgrunn, men mangler kursing i data.
- Aktivitetstilbud for kvinner og barn fra lavinntektsfamilier
- *Og; «Det hadde vært så hyggelig om noen ville være bestemor og bestefar, tante og onkel til min unge, for det rakk vi ikke å få med oss da vi for.»*

Så langt: Det gnistrer av PVT, livsgnister, en ild som må holdes vedlike. PVT viser veier til et varmere samfunn.

Menneskerettslig allmenntilstand: PVT fanger opp mennesker med sviktende menneskerettslig allmenntilstand, flest kvinner og barn. Uten så langt å ha tegnet menneskerettslige profiler og gjort menneskerettslige anamneser, registrerer vi sammensatte og komplekse bilder:

- mennesker som har erfart forskjellsbehandling,
- som har erfart ufrihet og utrygghet,
- som har erfart grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling,
- som ikke har erfart sosial trygghet,
- som ikke har erfart retten til utdanning, arbeid og fritt valg av yrke,
- som ikke har kunnet gifte seg med den de ville, eller vært likeverdige i ekteskapet,
- osv.

Verdenserklæringens artikkel 25 sier:

Enhver har rett til en levestandard som er tilstrekkelig for hans og hans families helse og velvære og som omfatter mat, klær, bolig og helseomsorg og nødvendige sosiale ytelser, og rett til trygghet i tilfelle av arbeidsløshet, sykdom, arbeidsuførhet, enkestand, alderdom eller annen mangel på eksistensmuligheter som skyldes forhold han ikke er herre over.

Og Verdenserklæringens artikkel 28 sier:

Enhver har krav på en sosial og internasjonal orden som fullt ut kan virkeliggjøre de rettigheter og friheter som er nevnt i denne erklæring.

Det er i utviklingen av denne orden PVT og RiT kan finne sin rolle. Vi antyder ikke med dette at de nasjonale og internasjonale helse- og sosialtjenestene ikke holder mål. Tvert imot. På det stadiet vi er nå, er de forbilde for de tjenestene vi ønsker å utvikle.

Jf. egenpresentasjonen av RiT:

RiT, Rådgivningsgruppa i Trondheim, er en liten menneskerettighetsorganisasjon som spesielt arbeider med rettighetene til flyktninger, asylsøkere og innvandrere. Vi ser ikke menneskerettigheter først og fremst som et juridisk fag, knyttet til den dømmende makt, med oppmerksomheten på den som krenker, men heller som et helse- og sosialfag, med oppmerksomheten rettet mot den eller de som erfarer menneskerettighetssvikt, knyttet til oppgavene å pleie, helbrede, forebygge og styrke.

Vi vil påstå det er et viktig arbeid. Fordi trendsettende politiske krefter, nasjonale og internasjonale, arbeider motsatt vei, der vi kjemper for større åpenhet, å inkludere, ønsker de å stramme inn, dømme og ekskludere.

Vårt overordnede referansedokument er Verdenserklæringen om Menneskerettighetene, som ble kunngjort som «*a common standard of achievement*». Dette omtaler de norske trendsetterne som «*Godhetstyrrani*». Trendens stadige begrunnelse er «*å hjelpe dem der de er.*» En flyktning, en displaced person, er et menneske for hvem menneskerettighetene har kollapset, en som er sivilt død. Å sende noen til en flyktningetilværelse, er sivilt å avlive vedkommende.